

ומ"ש ואווזין ותרנגולין שקננו בפרדם. הכל הוא פירושו איפכא דרצה לומר אווזין ותרנגולין ביחיות שהיו שלו ומרדו ופרחו לפרדם וקננו הם דהשתא אין קנו בדרך דאף על פי שהפרדם או השדה שלו כיון שאינו משתמר לא קניא ליה חצרו ולא מוומן הוא ומימורא דקרא נפקא ליה מדכתיב לפניך לחייב את שהיו שלו ומרדו ונריש הפרק כתב רש"י שקננו בפרדם שמרדו וילאו מן הבית ואין חזרות לבית ונעשו מדבריות ופרדם לאו מוומן הוא שיכולים הם לנרות אבל אם קננו צבת פטור: קננו בתוך הבית. שלא מרדו עכ"ל מנאר מתוך פירושו דאפילו אווזין ותרנגולין שמרדו אף על פי שחזרו לבית וקננו בעליהם או נטפחים חייב בשילוח דכיון דמרדו נעשו מדבריות ודין כיוני שובך ועליהם דאף על פי שקננו צבת חייב בשילוח והא דתנן (קמח:) דאם קננו צבת פטור היינו דוקא כשלא מרדו: ומ"ש בכ"ז מקום שימצאנו בין ברשות הרבים בין ברשות היחיד וכו'. הכי איתא התם (קלט:): לפניך ברשות היחיד דברך ברשות הרבים נשילוח מנין חלמוד לומר בכל עין צבורות שיחין ומערות מנין חלמוד לומר על הארץ אלא דאיכא לתמוה כיון דנמר הכי קאמרין וכי מאחר דסופינו לרבות בכל דבר לפניך דברך למה לי ומסיק בגמרא אלא לפניך לאחיי שהיו לפניך ומרדו דברך כדרכי יהודה אמר רב מלא קן ציס חייב בשילוח שנאמר כה אמר ה' הנותן ציס דרך וגו' א"כ לא הוה ליה לרבינו לפרש בין ברשות הרבים בין ברשות היחיד בין נשילוח בין צבורות שיחין ומערות דהא מרבינן כל דבר אלא הוה ליה לכתוב בסתם כמו שכתב הרמב"ם (סו.) ויש לישב דלפי שאחר כך כתב רבינו אבל קן המוומן לו וכו' פטור משלח ואחא לאשמועינן דאפילו שקננו ברשות הרבים או ברשות היחיד נשילוח שאלו נמי פטור לכך כתב ברש"א בין ברשות הרבים וכו' חייב לשלח אף על גב דלא אינטריך ליה ברש"א כדי לאורויי רבותא נסיפא נקן המוומן דפטור ושדה וצורות שיחין ומערות שאינן שלו: ומ"ש בין בארץ או בבורות וכו'. הא דלא כתב בין צבורות וכו' משום דצבורות שיחין ומערות מעיקרא נפקא לן מדכתיב או על הארץ אם כן סבירא ליה דהוה בכלל על הארץ ולא נקט רבינו מלת בין אלא היכא דל' ובעליה שלו וכן יפירש שקננו נטפחים וצבורות שלו וחייב בשילוח ובשלהי פירקין פריך הא כיון דחצרו קונה לו הביצים מוומן הוא ומשני כדאמר רב יהודה אמר רב אסור לזכות בעצים שהאם רובצת עליהן שנאמר שלח תשלח את האם והדר הביצים תקח לך וזי לא חצרו נמי לא זכיא ליה ומיהו דוקא דמשעה שהטילה הביצים לא הוגבהה מהם אלא כלל אבל אם הוגבהה מהם פעם א' קניא ליה חצרו ופטור משילוח והכי איתא להדיא בעובדא דלוי בר סיסין ומביאו בית יוסף ע"ש הר"ן:

ומ"ש בכ"ז מקום שימצאנו בין ברשות הרבים בין ברשות היחיד. נריחא סס: ומ"ש אפילו ברשותו. נסוף מולין (קמח:) מנו רבנן יוני שובך ויוני עליהם חייבים בשילוח ומקשינן עלה ואם איתא לדרכי יוסי בר חנינא דאמר חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו קרי כאן כי יקרא פרט למומן ואסיקנא השתא דאמר רב יהודה אמר רב אסור לזכות בעצים שהאם רובצת עליהם שנאמר (שם כ"ו) שלח תשלח את האם והדר הביצים תקח לך כל היכא דלחיה לא מני זכי לא זכיא ליה חצרו. וכתב הר"ן (מס. ד"ה יוני) ומיהו אי עריך אקן עד שהוגבהה האם קניא ליה חצרו לביצים והיו מוומן ופטור וכי קאמרין דיוני שובך חייבים בשילוח היינו כגון שלא הוגבהה האם מעל הביצים כלל משהטילה הביצים דכתיב האזי גוונא לא קניא ליה חצרו עכ"ל ח' וכך מפורש בגמרא (קמח:) טו):

ג' ומ"ש בין בארץ בין בארץ בין בבורות שיחין ומערות. נריחא סס (קלט:): ומ"ש ואפילו מצאו בים. סס דברך כדרכי יהודה אמר רב דאמר מלא קן ציס חייב בשילוח שנאמר (ישעיה מג טו) כה אמר ה' הנותן ציס דרך ופירש רש"י קן ציס ששטף הים את האילן והיה קן נראשו: ומ"ש או בראשו ש' אדם. סס אמרי ליה פפונאי לרב מתנא מלא קן בראשו של אדם מהו אמר להו ואלמה על ראשו (ש"ז טו לב) ופירש רש"י ואלמה על ראשו אף על פי שהימה נראשו לא אבדה את שמה שמע מינה אדם גופיה אלמה הוא מדלא אבדה שמה דלא קרייה עפר והשתא נמי על הארץ קרינן ציה. וכתב הרמב"ם (פ"יג הי"ח) דהוא הדין אם מלא קן בראש שאר בעלי חיים חייב לשלח י: ומ"ש אסור ייקח האם בעצ' הבגנים. קאי אכל הני דכתב לעיל: ומ"ש אפילו

ב' ומ"ש ואפילו מצאו בים או על ראשו ש' אדם וכו'. סס בגמרא ו"ל הרמב"ם המוצא קן על פני המים או על גבי בעלי דוקא יס דהוא הדין לשאר מים ולאו דוקא אדם דהוא הדין שאר בעלי חיים ואלא נאמר אפרוחים או ביצים ולא נאמר אפרוחים או ביצים רש"י וכתבתי בסמוך (ריש סעי' א) הכי נמי לא נאמר בכל עין או על הארץ אלא לפי שדיבר הכתוב בהווה וזהו אפרוחים או ביצים כמ"ס (סוף הי"ח) דמה שכתב לא [נאמר] אפרוחים או ביצים אינו יודע לו טעם עכ"ל ולפי מה שכתבתי נחבאר טעמו נס"ד:

ו' ומ"ש אפילו הוא לצורך מצוה. משנה סס סוף הפרק לא יטול אדם את המצורע ונבגמרא (דף קמ"א.) פרישה ראשו פירש רש"י אף על פי שהימה נראשו לא אבדה את שמה למקריש עפר שמע מינה אדם גופיה אלמה הוא והשתא נמי על הארץ קרינן ציה והוא הדין על ראש שאר בעלי חיים. רמב"ם: (יא) אסור ייקח האם בעצ' הבגנים. קאי אכל הפרטים לעיל: (יב) לצורך מצוה. טען לטהר את המצורע:

ב' ומ"ש ואפילו מצאו בים או על ראשו ש' אדם וכו'. סס בגמרא ו"ל הרמב"ם המוצא קן על פני המים או על גבי בעלי דוקא יס דהוא הדין לשאר מים ולאו דוקא אדם דהוא הדין שאר בעלי חיים ואלא נאמר אפרוחים או ביצים ולא נאמר אפרוחים או ביצים רש"י וכתבתי בסמוך (ריש סעי' א) הכי נמי לא נאמר בכל עין או על הארץ אלא לפי שדיבר הכתוב בהווה וזהו אפרוחים או ביצים כמ"ס (סוף הי"ח) דמה שכתב לא [נאמר] אפרוחים או ביצים אינו יודע לו טעם עכ"ל ולפי מה שכתבתי נחבאר טעמו נס"ד:

(ו) ואווזין ותרנגולין שקננו בפרדם. פירש רש"י שמרדו דהשתא אין קנו ו' בדרך: (ז) אפילו ברשותו. דל' היכא דלחיה לא מני זכי ליה לא זכיא ליה חצרו ולא הוה מוומן: (ט) ואפילו מצאו בים וכו'. שנאמר כה אמר ה' הנותן ציס דרך ופירש רש"י קן ציס כגון ששטף הים האילן והיה קן נראשו: (י) או בראשו ש' אדם. שנאמר ואלמה על

הגהות והערות קנינו בדרך: [ז] צ"ע מדוע פיסקא זו מצוטטת אחר הפיסקא הקודמת ובטור היא לפניה: [ח] ואם ספק הוא נראה דמשלח בלא ברכה, ואם לקחה אע"פ לוקח ושמה לא מפקינן ליה מיניה. הגהות מור וקציעה כתיב: [ט] התוספות בכ"מ ט. ד"ה הואיל והרא"ש שם (סי' כ כא) ביארו שע"י ההגבהה הוא קונה את האם שהוגבהה מכחו (וע"ע בית הלל על השו"ע כאן): [י] כתב ע"י הגר"א כבאורו (ט"ק ו) צ"ע מג"ל: [יא] בכתב יד ובדפוס וא"י חגיג'א הגר"א הגר"א "אפילו הוא צריך לה לצורך מצוה":

את הבנים, ואם רוצה לחתוך כנפיה קודם שישלחנה כדי שלא תוכל לפרוח, ויחזור אח"כ ויקחנה, אינו רשאי, שאי"ז שילוח כלל ולא קיים המצוה כלל, אלא שצריך שישלחנה מיד עם כנפיה כדי שתוכל לפרוח לכל מקום שתרצה ולאחר שתצא מידו עם כנפיה כדי שתוכל לפרוח לכל מקום שתרצה, ולאחר שיצא מידו בכנפיה אם אז ירצה, ויכול, יקחנה" ע"כ, ולפמש"נ בדברי הרמב"ם דרך כשרובצת על הקן ממש הוי בגדר אינה יכולה לפרוח, א"כ כל שהפריחה מעל הקן עד ששוב אינה רובצת עליה מקרי שילוחין גמורין.

ובחולין קמא: "לוי בר סימון אקני פירות שובכו לרב יהודה אתא לקמי' דשמואל א"ל זיל טריף אקן דליתגבהו וקניניהו" ומסקינן "הכי קאמר ליי, זיל טריף אקן דליתגבהו וניקניניהו לוי בר סימון והדר ליקניניהו ניהלך בסודר" ע"כ, ומוכח דכל שהוגבהה האם מיראתו שרי לזכות בביצים, וע"כ דכה"ג סגי לשילוח, דהא קיימ"ל בגמ' שם דאסור לזכות בביצים שהאם רובצת עליהן שנא' שלח תשלח את האם והדר הבנים תקח לך ומשום הכי אף חצרו לא זכתה לו עד שהוגבהה האם מעל הבנים, וכיון דהיתר לקחת הבנים תלוי בשילוח, ושילוח היינו גופא כל שאינה רובצת על הבנים, ע"כ מוכח דהגבהה בעלמא מקרי שילוח כיון ששוב אינה רובצת על הקן, וכן מצד בשו"ת התעוררות תשובה (יו"ד סי' קנד ד"ה ותמי').

אמנם בחזו"א יו"ד סי' קעה (סק"ב) כתב אהא דלוי בר סימון "נראה דמצות שלוח דאמר לעיל כדי שתצא מתחת ידו, היינו מרשותו שאם יחפוץ לתופשה לא יוכל, וכל זמן שיכול לתפשה לא חשיב שלוח כו', ונראה דכל שמצא קן והאם רובצת לא מהני טירוף אקן שתהא מעופפת ואין כנפיה נוגעות בקן ויפטר משלוח עד שתצא מתחת ידו כדין שלוח, דאל"כ לא יתכן מצות שלוח עד שתצא מתחת ידו, דכיון דגרשה או הסירה מעל קנה מיפטר משלוח, מיהו הכא ר' יהודה לא אחייב בשלוח כיון דלא זכה איהו בבנים אלא בעלים, ולפיכך סגי בטירוף אקן שתהא האם מעופפת, דודאי לא אמר לו שמואל לקיים מצות שלוח, דא"כ הי' אומר לו בהדיא זיל שלח, אלא ודאי שתהא מעופפת סגי כו" ע"כ, ועוד כתב החזו"א (שם סק"א) אהא דא"ר יהודה צריך לשלחה עד שתצא מתחת ידו "משום שהיא חופפת על הבנים אינה בורחת ונוח לתפשה, וצריך לשלחה עד שתסיח דעתה מקינה ותברח" ע"כ, ומוכח דס"ל דלקיים מצות שלוח לא סגי להפריחה באופן שאין כנפיה נוגעות בקן, דאף דתו אינה רובצת על הקן, מ"מ לא מקרי שלוח, אלא צריך שתצא מתחת ידו באופן שאין יכול לתופשה, והא דאמר שמואל לר' יהודה לטרוף אקן, היינו משום דלוי זכה בהבנים ולא ר' יהודה, ולגבי לוי לא גרע מהוגבהה מעצמה ואין כנפיה נוגעות בקן דשרי לזכות בהבנים.

וכ"מ בש"ך סי' רצב (סק"ה) אהא דקיימ"ל (שו"ע שם סעי' ב) קן שבחצרו כו' אם הוגבהה האם מעליהם זכתה לו חצרו והו"ל מזומן ופטור, וז"ל "נראה דמיירי שהוגבהה עד כדי שתצא מתחת ידו כדלקמן סעי' ד, דאל"כ כיון דאיהו לא מצי זכי בה כיון דלא יצאה מתחת ידו, ולא קיים מצות שלוח, חצרו נמי לא זכי ליה. א"נ דהכא

ואת הבנים תקח לך כו' שלא תאמר הריני משלח את האם ואת הבנים לגמרי, א"כ לא קיימת המצוה, אלא למה אני מצוך לקחת את הבנים, למען ייטב לך שבזה אתה מקיים המצוה" ע"כ.

וכן בספר שלחן גבוה (סי' רצב סק"ט) כתב דכל שלא לקח הבנים לא קיים המצוה, והביא רא"י מדברי הזוהר הנ"ל, ועוד הביא רא"י מהא דתנן קמא. שלחה וחזרה שלחה וחזרה אפי' ד' וה' פעמים חייב לשלח, ונפסק בשו"ע סעי' ה, וז"ל "מכאן נראה דשלוח קן הכל מצוה אחת היא בין השלוח את האם בין לקיחת הבנים כו' דאל"כ למה צריך לשלחה כמה פעמים עד שתיקח את הבנים, תיפוק לי' כיון ששלחה פעם אחת כבר קיים מצות שלוח, אלא ודאי דהכל מצוה אחד דכל זמן שלא לקח את הבנים אחר שלוח האם לא עשה ולא כלום" ע"כ.

ובספר דעת תורה להגאון מהרש"ם (סי' רצב סעי' ד) הביא דברי החכ"צ, ושוב הביא משמעות הר"ן (קלט. ד"ה וקיומה) דמצות שילוח הקן היינו שילוח האם וזכייה בהבנים יעויי"ש היטב [ויש לדון בראיתו], וע"ע בספר הכתב והקבלה (דברים כב, ז) שכתב נמי דצריך לזכות באפרוחים או בביצים, והביא רא"י מתוספתא פ"י דחולין [ויש לפקפק גם ברא"י זון], ע"ש.

וע"ע בתזו"א (סי' קעה סק"ב) שכתב שצריך לזכות בבנים, ובספר שיח השדה למרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א (קו' הלקוטים סי' ט) האריך בכמה ראיות לזה עיי"ש, וכן בשו"ת דבר אברהם (ח"ב סי' ח ענף ט) האריך להוכיח כן מכמה ראשונים, ואמר מו"ר שליט"א דלמעשה נקטינן דצריך לזכות בבנים, עכ"ד. וע"ע שו"ת טוב טעם ודעת (ח"א סי' רמט).

ואמר מו"ר שליט"א שהזוכה מן ההפקר ומכוין לעשות קנין לזמן, נראה דמ"מ קיים המצוה, לא מיבעיא לפמ"ש הקצוה"ש (סי' רמא סק"ד) דקנין לזמן מהני אפי' לענין ד' מינים ומקרי נמי לכם א"כ בודאי סגי, ואפי' למאי דמשמע בשו"ע או"ח סי' תרנח (סעי' ג) דקנין לזמן לא מקרי לכם, י"ל דזכיה בבנים בשלוח הקן לא בעי לכם כמו בד' מינים, ואף דכתי' ב' הבנים תקח לך, הא מיבעיא לי' לדרשה אחרינא [יעו' חולין קמ. דדרשי' ב' לך ולא לכלביך] ולכן נראה דשפיר סגי גם ע"י קנין לזמן. ואין לומר דלא שייך לעשות קנין לזמן מן ההפקר, דלמה לא יוכל לשייר בקניינו ולקנות רק לזמן גם

ערוך

הגנות שלוח הקן סמן רציב

השולחן

ג יש להסתפק אם זה שכתבה התורה ואת הבנים תקח לך אם ותי חובה או רשות ואחד מן הגדולים מסק שהוא רשות ואם רוצה משלח האם והבנים יחד או לא ליטול הבנים כלל (תני' ס' פ"ג) וכמו שכת ימים תעבוד או עשת ימים תאכל מצות שהם רשות ולא חובה ויש להביא ראיה לזה מ"ט הרמב"ם פ"ג משחיטה דין ו' האומר הריני נוטל את האם ושולח הבנים חייב לשלח האם וכו' עכ"ל ומדלא כתב חייב לשלח האם וליטול הבנים ש"מ דבבנים אין קפידא ועוד ראיה מהא דתנן שם שלחה וחורה אפילו ר' וה' פעמים חייב לשלח ע"ש ואי ס"ד רמח"ב ליטול את הבנים הרי אחר שנמלם שוב אינו חייב בשילוח כרתנן התם נמל את הבנים והחזירן לקן וחורה האם פטור משלח ע"ש אלא חזאי שאין חייב בזה אך שיש לרחות כגון שלא הספיק עדין לנוטלם אבל מ"ס חובא איכא וגם מהרמב"ם יש לרחות דאחרי שכתב חייב לשלח האם מסיילא ש"מ דחייב ליטול הבנים כרתיב בקרא ועיקר הדין קמ"ל שאינו יכול להחליף כמ"ס בסעי' הקודם.

ך ואין לשאול דאיכא למה לן כלל הך קרא דואת הבנים תקח לך ר"ל דצריך לדרשא לך ולא לכליך דכשהבנים טריפה פטור משילוח כמו שיתבאר וגם אין לשאול דאם אין חובה בלקיחת הבנים למה באמה פטרה תורה כשהן טריפה דאין זה שאלה כלל דאמו מעמי התורה נלוים לנו והרי גזירת סלך היא והגם שספרשי התורה נתנו איזה טעמים והו לאסבורי בעלמא אבל באמת נעו מעגלותיה לא תדע ומ"ס מי גזיכהו ר' בסצות ו' יקים קרא כרתיב דכל רשות שבהורה היא כמצוה רק לגבי חובה רשות קרו לה ועוד דלפי טעמי החכמה שנאמרו במצוה זו כפי' הרמב"ן ובחיי וביותר בוחר ותקונים בדחמא הוא ליקח את הבנים.

ה כתב הרמב"ם שם הלוקח אם על הבנים ושחטה הבשה סותר באכילה ולוקח על שחיטת האם שנאמר לא תקח האם על הבנים וכן אם סתה קודם שישלחנה לוקח ואם שלחה אחר שלקחה פטור וכן כל מצות ל"ת שניתקה לעשה חייב לקיים עשה שבה ואם לא קיימו לוקח בא אחר וחטף האם מידו ושלחה או שברחה מתחת ידו שלא מדעתו לוקח שנאמר שלח תשלח עד שישלח מעצמו ותרי לא קיים עשה שבה עכ"ל.

ן ביאור הדברים רשלח תשלח הוי לאו הניתק לעשה דאפילו אם לקח את האם בידו ולא שילחה יכול לשלחה אח"כ וכמ"ס הרכב"ם אח"כ וז"ל נטל אם על בנים וקיצץ אנפיה כדי שלא תעוף ושלחה מכין אותו סבת מדרוה ומישהה אותה אצלו עד שיגדלו כנפיה ומשלחה ואם סתה קודם לזה או ברחא ואברה לוקח שהרי לא קיים עשה שבה עכ"ל דהעשה אינו

מקיים אלא כמ"ס אח"כ וז"ל וכ האם בכנפיה ומפריחה עכ"ל דל"ס הוא בידו דחמא שיאחונה ויפריחנה עליה קול ופריחה סחמת הקול לא עשה וכן אם נטלה וקיצץ כנפיה ושלחה עבר דבעינן שיפריחנה והוא כיון שקצץ כנפיה א לפרוח ולכן מחוייב להשהותה ומשלחו דאע"פ שאח"כ לא יהיו הבנים מ"ס מחוייב ספני חיוב של נטילה הראשונה שלא ק ומחוייב עכשיו לקיימה.

ן והנה במכות (ט"ו) יש מחלוקת בכלל ל לעשה שאינו לוקח ומ"ס אם ביטל הע כ"ע ס"ל דלוקח אבל אם לא ביטלה נ שלא קיימה פליגי ר"י ור"ל חד אמר לוקח אינו לוקח וכמה מראשונים פסקו דרני בידים לוקח ולא בלא קיימה אבל הרמב" ססנהדרין פסק דכלא קיימה לוקח ורק דלא קיימה אינו מפרש כפירש"י שלא נ אלא שנתבטלה מעצמה עד שא"א לו לק כלל והוא לא ביטלה בידים וכל זה בא ס" צ"ו סעי' ה' ע"ש (שנאלנו דהספניס גרי קיימו ולא קיימו ולא ר"ל ולפיכך פסק כן פ' ח ולפי' מחבררים דכרוו בכאן יפה יס מה שהקשו עליו (מכ"מ ולח"ס) ומקודם שחטה חזאי לוקח שהרי ביטלה בידים וז וכן אם סתה לוקח כלומר דוהו אינו בי אבל ל"י יוכל עוד לקיים העשה ואח"כ שלחה אחר שלקחה פטור עכ"ל כלומר דעי היא לאחזו אותה בכנפיה ותיכף להפריחה ו אפילו לקחה אם רק אח"כ שלחה פטור וז ולכן קידם ששחטה או מתה עדין אינו ח ווהו שאומר וכן כל מצות ל"ת וכו' כלונ ככאן דאמר קיימו ולא קיימו.

פ ואח"כ אומר בא אחר וחטף האם פי או שברחה וכו' עכ"ל וח"פ דוה שנו זמן שלא שחטה ולא סתה אינו לוקח והו היא תחת ידו מפני שעדין יכול לקיי ולשלחה אבל אם אחר חטף מידו ושלחה מעצמה ה"ו לוקח מיד שחרי אין בידו לק עוד ואנן קיי"ל קיימו ולא קיימו כמ"ס ואו רבוחא יותר נטל אם על הבנים וקצץ אנפיה מכין וכו' ומשהה וכו' ואם סתה או בר עכ"ל כלומר לא מיבעיא אם לא קיים יז דלוקח כשמתה או ברחא אלא אפילו קיים שילוח כגון ששלחה קצוץ כנפים ג"כ הוה כלל ומחוייב לגדלה ע"י שיגדלו כנפיה וישל שחטה בתוך זמן זה או סתה ח"ו לוקח דוה קצוץ כנפים הוה כלא קיים כלל עשה וז